

UST actual

Scumond da publicaziun fin ils: 18.12.2014, 11:00

21 Disparitads regiunalas ed internaziunalas

Neuchâtel, 12.2014

Territori da character urban en Svizra dal 2012

Ina nova definiziun da las aglomeraziuns
e d'ulteriuras categorias territorialas urbanas

Infurmaziun:

Viktor Goebel, UST, Secziun ambient, svilup duraivel, territori, tel. 058 463 67 23

E-mail: viktor.goebel@bfs.admin.ch

Numer d'empustaziun: 1481-1200

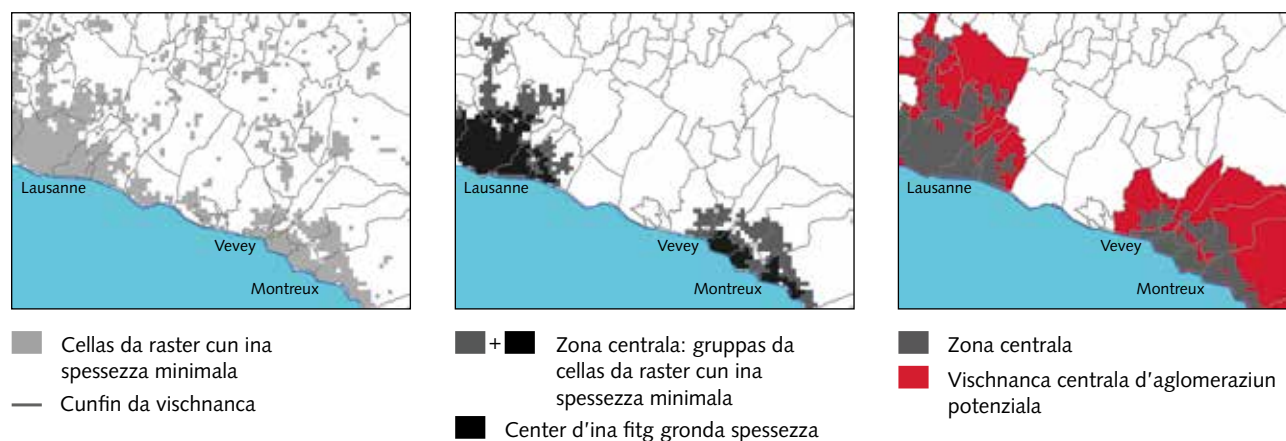
Territori da caracter urban en Svizra dal 2012

Il territori da caracter urban 2012 cumpigliava 49 agglomeraziuns, ina main che tar l'ultima definiziun da l'onn 2000. Las agglomeraziuns da lur vart però èn daventadas pli grondas. En las agglomeraziuns abitavan 73% da la populaziun ed existavan 79% da la piazzas da lavur. Quests resultats sa basan sin la definiziun dal territori da caracter urban revedida da l'Uffizi federal da statistica (UST). Ella serva ad analisas statisticas e pussibilitescha da far cumparegliazions tranter differentas categorias territorialas. Ella è vegnida sviluppada sin fundament d'ina perspectiva naziunala e sa basa sin criteris unitars e sin valurs minimalas unitaras che valan per tut la Svizra, independentamain da las circumstanzas istoricas. Per pudair preschentar l'urbanisaziun en moda adequata, èn ultra da quai vegnidas stgaffidas ulteriuras categorias territorialas, uschia per exempel per vischnancas che s'orienteschan il medem mument vers pliras agglomeraziuns. Er la definiziun da la citad è vegnida repassada. Tenor quella nova definiziun datti l'onn 2012 en Svizra 162 citads statisticas, 43 daplì che da l'onn 2000.

Nova definiziun dal territori da caracter urban

Dapi passa 100 onns definescha il UST agglomeraziuns e territoris urbans. Dapi l'ultima definiziun dal territori urban che sa basa sin las datas da la dumbraziun dal pievel da l'onn 2000 ha gi lieu in svilup impurtant dal territori: augment da la populaziun, emigraziun da la populaziun citadina en ils conturns sco er meglieraziuns tar l'infrastructura dal traffic han midà essenzialmain la structura dal territori. Ultra da quai sa basan la dumbraziun dal pievel e la statistica da la structura d'interpresas da nov per gronda part sin datas dals registers, uschia che las unitads da datas èn sa midadas en cumparegliazion cun las enquistas da questunarìs ch'èn vegnidas fatgas pli baud. Quests midaments han sfurzà l'UST da sviluppar ina nova metoda per definir las agglomeraziuns per pudair far explicaziuns statisticas d'ina auta qualitat davart il process d'urbanisaziun actual (explicaziun da la nova definiziun sin pagina 8). En quest connex èsi sa mussà ch'il territori da caracter urban po vegnir descrit mo per part cun agid d'agglomeraziuns. Perquai èn vegnidas stgaffidas duas categorias novas dal territori da caracter urban ordaifer las agglomeraziuns.

III. 1: Determinaziun da centers d'agglomeraziun potenzials cun datas da raster

Spesezza: abitants (incl. equivalents da las pernottaziuns) + personas occupadas per km² (ulteriuras declaraziuns da la nova definiziun cf. pagina 8)

Aglomeraziuns sa basan sin ina metoda morfologica e sin ina metoda funcziunala

La nova definiziun identifitgescha l'emprim en moda indirecta las structurarchitectonicas vesavilas sco areals d'abitadi e d'industria. En quest connex vegn applitgada ina procedura da raster ch'è independenta da cunfins administrativs (ill. 1). Quai reducescha la sensibilitad da la definiziun da l'aglomeraziun envers fusiuns da vischnancas. Cun agid da valurs minimalas concernent la spessezza ed il dumber d'abitants e da plazzas da lavur en in territori coherent vegnan alura determinads centers d'aglomeraziun potenzials (metoda morfologica). Cun resguardar supplementarmain las pernottaziuns vegni tegnì quint da l'importanza da centers turistics.

En lieus che han ina gronda spessezza d'abitants e da plazzas da lavur sa chattan savens er indrizs d'infrastructura e purschidas da servetschs impurtants. Grazia a l'attractivitat che resulta da quai creschan ils centers d'aglomeraziun potenzials (definids ordavant) in intschess, entaifer il qual ils umans sa movan u communitgeschan per satisfar lur basegns e lur interess. Quest intschess vegn designà sco zona enturn in'aglomeraziun. Statisticamain po el vegnir definì cun agid d'entretschaments da pendularis (metoda funcziunala).

Vischnancas che adempleschan ils criteris da vischnancas centralas u da vischnancas da la zona enturn in'aglomeraziun, ston avair – sin ina surfatscha coerenta – almain 20'000 abitants (incl. ils equivalentes da pernottaziuns) per valair sco aglomeraziun. Las aglomeraziuns pon en quest connex er surpassar ils cunfins nazionals, perquai che l'irradiazion da centers d'aglomeraziun na ferma betg al cunfin da la Svizra.

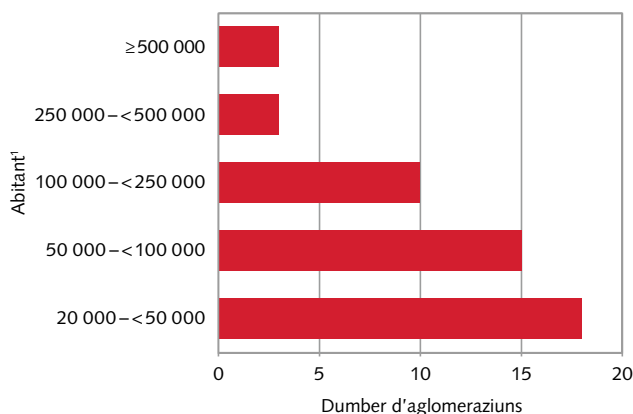
La nova definiziun da l'aglomeraziun sa basa pia sin cundiziuns morfologicas (spessezza d'abitants e d'occupaziun) e funcziunalas (fluss da pendularis) da l'urbanitad.

Ampla diversitad d'aglomeraziuns

La Svizra ha ina structura urbana multifara che cuntegna grondas aglomeraziuns cun attracziun internaziunala, ma er pli pitschnas cun ina impurtanza regionala (C1 e G1). La pli gronda da las 49 aglomeraziuns definidas da nov è Turitg cun 1,28 milliuns abitants, suandada da Basilea e Geneva (duas aglomeraziuns transcunfinalas cun var 823'000 resp. 819'000 abitants). Questas trais aglomeraziuns furman en quest connex ina zona che s'extenda

Aglomeraziuns tenor classes da grondezza

G 1

* Populaziun residenta permanenta 2012, incl. la part a l'exteriur da las aglomeraziuns transcunfinalas

Funtauna: UST

© UST, Neuchâtel 2014

fin 35 km davent dal center. La pli pitschna aglomeraziun da la Svizra è Martigny cun bundant 20'000 abitants. La pli gronda part da las aglomeraziuns sa chatta, grazia a las relaziuns topograficas natiralas, en la Svizra Bassa. Ulteriuras sa chattan en la Val dal Rain, en la Val dal Rodan ed en il Tessin. Dudesch da las aglomeraziuns èn aglomeraziuns transcunfinalas. En tschintg cas dominescha però la populaziun da la part da l'exteriur (per exempel Como-Chiasso, Constanza-Kreuzlingen).

En las vischnancas centralas d'aglomeraziun che occupavan l'onn 2012 12% da la surfatscha da la Svizra e 38% da la surfatscha d'abitadi, vivevan 59% da la populaziun ed existivan 70% da las plazzas da lavur (G2). En las zonas enturn in'aglomeraziun è questa relaziun pli equilibrada: sin in territori da la grondezza da 17% da la surfatscha nazionala svizra abitavan 15% da la populaziun. Tut en tut abitavan 73% da la populaziun en aglomeraziuns. En ils territoris a l'exteriur da las aglomeraziuns transcunfinalas vivevan totalmain circa 1,2 milliuns persunas. Quai corresponda a 17% da la populaziun totala da tut las aglomeraziuns.

Duas categorias novas da vischnancas da caracter urbanas ordaifer las aglomeraziuns

Numerusas vischnancas sa chattan en il champ d'influenza da dus u da dapli centers d'aglomeraziun. Perquai vegnan ellas preschentadas sco categoria independenta «vischnancas cun in'orientaziun multipla» (ill. 2). Ellas sa chattan tranter las aglomeraziuns ed han, sco las vischnancas da la zona enturn in'aglomeraziun, er ina

III. 2: Las 4 categorias principalas dal territori da caracter urban (detagls davart la metoda sin pagina 8)

Categoria & descripiun	Exempels
<p>Vischnanca centrala d'aglomeraziun (centers principals e secundars) Quellas han in center che ha ina gronda speszezza da la populaziun e da plazzas da lavur, sco er ina structura d'edifizis cumpacta. Ellas furman sulettas u ensemen cun autras vischnancas in center d'aglomeraziun.</p>	
<p>Vischnanca da la zona enturn in'aglomeraziun Lur populaziun cun activitad da gudogn va per almain in terz a lavurar en in singul center d'aglomeraziun.</p>	
<p>Vischnanca cun in'orientaziun multipla Lur populaziun cun activitad da gudogn va per almain in terz a lavurar en plirs centers d'aglomeraziun.</p>	
<p>Vischnanca centrala ordaifer l'aglomeraziun Quellas han in center che ha ina gronda speszezza da la populaziun e da plazzas da lavur, sco er ina structura d'edifizis cumpacta. Ma ellas èn memia pitschnas per furmar – sulettas u ensemen cun autras vischnancas – ina aglomeraziun.</p>	

Funtaunas: UST; www.luftbilder-der-schweiz.ch, Aviatica militara svizra, Institut geografic da l'Universitad da Turitg; Wikimedia (Ikiwaner, Thomas Guignard, Marc Mongenet, Hadi)

© UST, Neuchâtel 2014

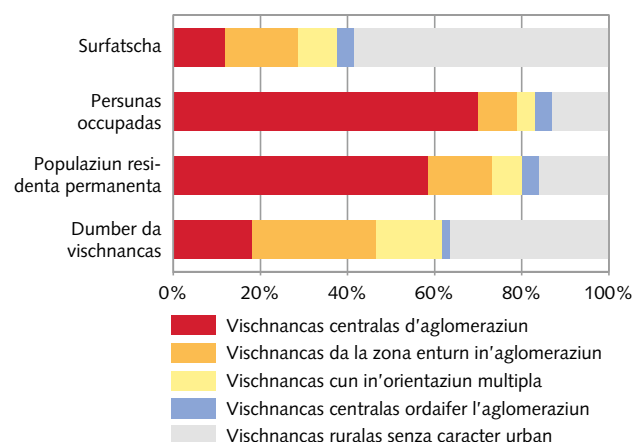
gronda quota da pendularis en direcziun da las vischnancas centralas d'aglomeraziun. 350 vischnancas cun totalmain 576'000 abitants (7% da la populaziun da la Svizra) vegnan attribuidas a questa categoria territoriala ch'è vegnida definida da nov.

Ordaifer las aglomeraziuns datti er vischnancas u gruppas da vischnancas che han er centers cun ina gronda speszezza d'abitants¹ e da plazzas da lavur, ma na furman nagina aglomeraziun, perquai ch'ellas èn memia pitschnas (cf. definiziun sin pagina 8). Perquai vegnan preschentadas 57 «vischnancas centralas ordaifer las aglomeraziuns». 12 da quellas furman per sai in center, las autras 45 furman gruppas che consistan da 2 fin 5 vischnancas, da las qualas resultan ensemen 16 centers.

Tar ils centers ordaifer las aglomeraziuns sa tracti savens da centers regionalis; exempels èn Lyss, Payerne, Murten, Sviz, Landquart u Zermatt.

Populaziun, persunas occupadas e surfatscha tenor categorias da vischnancas¹

G 2

¹ mo vischnancas svizras

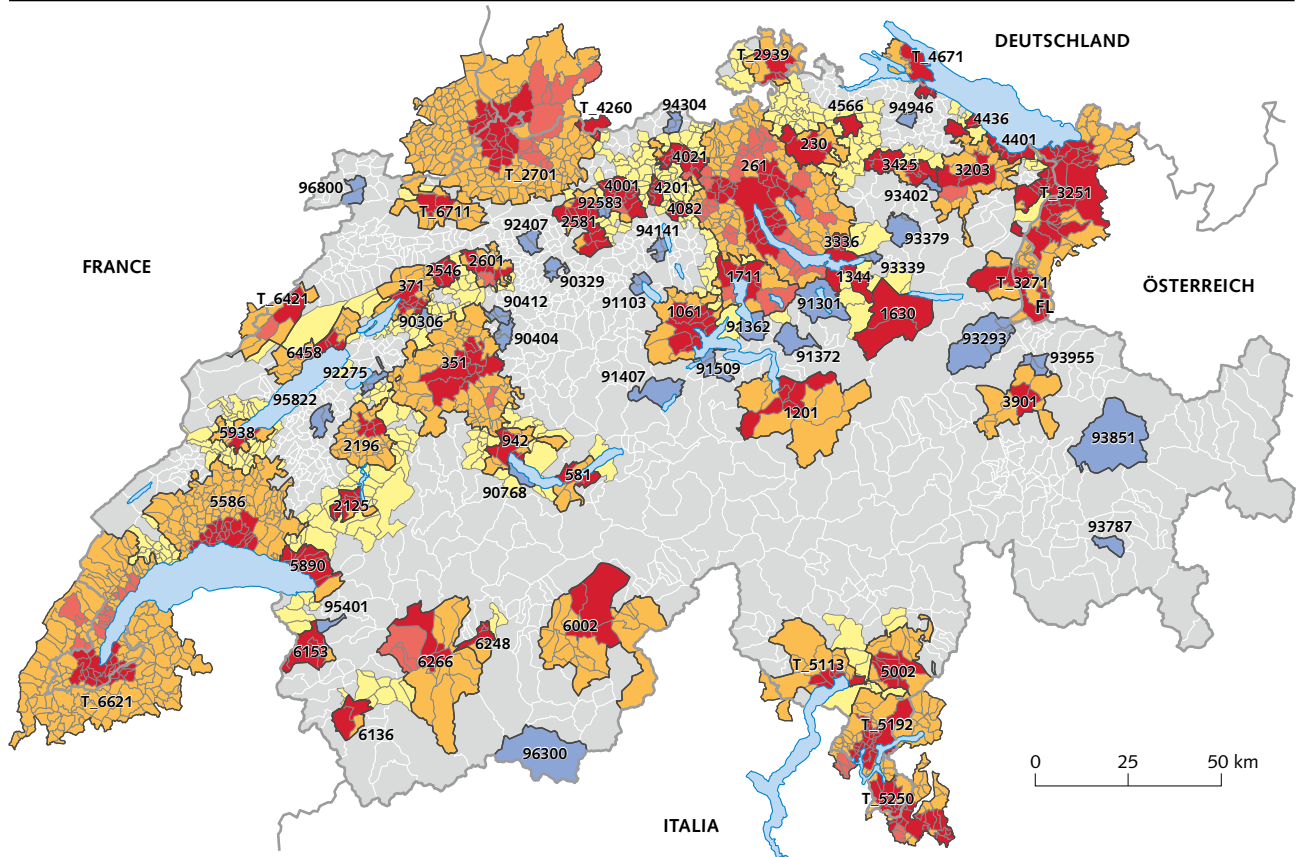
Funtauna: UST – STATENT 2011, STATPOP 2012

© UST, Neuchâtel 2014

¹ incl. ils equivalents da las pernottaziuns

Territori da caracter urban, 2012

C 1

Categorias da vischnancas

- Vischnanca centrala d'aglomeraziun (center principal)
- Vischnanca da la zona enturn in'aglomeraziun
- Vischnanca cun in'orientaziun multipla
- Vischnanca centrala ordaifer las aglomeraziuns
- Vischnanca rurala senza caracter urban

Code* e num da l'aglomeraziun

230	Winterthur	2581	Olten – Zofingen	T_4260	Bad Säkingen – Stein (AG)	5938	Yverdon-les-Bains
261	Zürich	2601	Solothurn		(DE/CH)	6002	Brig – Visp
351	Bern	T_2701	Basel (CH/DE/FR)	4401	Arbon – Rorschach	6136	Martigny
371	Biel/Bienne	T_2939	Schaffhausen (CH/DE)	4436	Amriswil – Romanshorn	6153	Monthey
581	Interlaken	3203	St. Gallen	4566	Frauenfeld	6248	Sierre
942	Thun	T_3251	Rheintal (AT/CH)	T_4671	Konstanz – Kreuzlingen	6266	Sion
1061	Luzern	T_3271	Vaduz – Buchs (LI/CH)		(DE/CH)	T_6421	La Chaux-de-Fonds –
1201	Altdorf (UR)	3336	Rapperswil-Jona – Rütli	5002	Bellinzona		Le Locle (CH/FR)
1344	Lachen	3425	Wil (SG)	T_5113	Locarno (CH/IT)	6458	Neuchâtel
1630	Glarus	3901	Chur	T_5192	Lugano (CH/IT)	T_6621	Genève (CH/FR)
1711	Zug	4001	Aarau	T_5250	Como – Chiasso – Mendrisio	T_6711	Delémont (CH/FR)
2125	Bulle	4021	Baden-Brugg		(IT/CH)		
2196	Fribourg	4082	Wohlen (AG)	5586	Lausanne		* T_xxxx inditgescha las aglo-
2546	Grenchen	4201	Lenzburg	5890	Vevey – Montreux		meraziuns transconfinalas

Code e num dal center ordaifer las aglomeraziuns

90306	Lyss	91362	Arth	93293	Mels – Sargans	94141	Reinach (AG)
90329	Langenthal	91372	Schwyz	93339	Uznach	94304	Döttingen – Böttstein
90404	Burgdorf	91407	Sarnen	93379	Wattwil	94946	Weinfelden
90412	Kirchberg (BE)	91509	Stans	93402	Flawil	95401	Aigle
90768	Spiez	92275	Murten	93787	St. Moritz	95822	Payeme
91103	Sursee	92407	Oensingen	93851	Davos	96300	Zermatt
91301	Einsiedeln	92583	Schönenwerd	93955	Landquart	96800	Porrentruy

Fuontana: UST – Secziun ambient, svilup duraivel, territori (UNR)

© UST, ThemaKart, Neuchâtel 2014

Tipologia dal territori da caracter urban

Las categorias attribuidas a las singulas vischnancas èn vegnidas gruppadas a tips da territori surordinads (T1), e quai tenor ils criteris morfologics u funcziunals applitgads.

Il territori da caracter urban cumpiglia ultra da las vischnancas d'aglomeraziun er vischnancas cun in'orientaziun multipla sco er vischnancas centralas che sa chattan ordaifer las aglomeraziuns.

Quant enavant che singuls tips da territori han in caracter rural, po vegnir erui mo cun ina metoda separada che sto anc vegnir fixada. Vischnancas cun in'orientaziun multipla u vischnancas da la zona enturn in'aglomeraziun pon tuttina avair in caracter rural, schebain ch'ellas sa chattan en in territori da caracter urban. Questas vischnancas furman uschia ina categoria intermediara en la dichotomia cità-champagna.

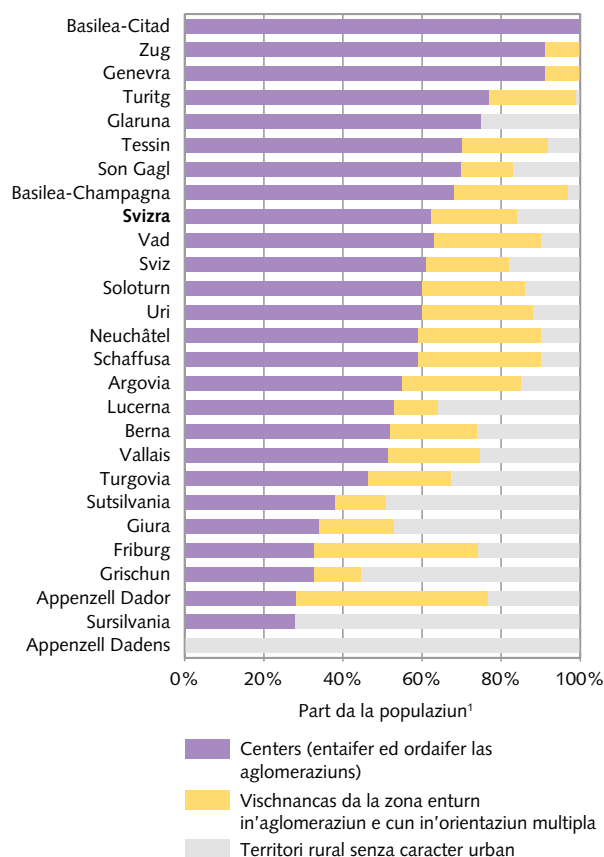
En Svizra vivan 6,8 milliuns abitants en in territori da caracter urban (84% da la populaziun svizra). En quest tip da territori han in pèr chantuns ina gronda part da la populaziun; per exempel Basilea-Citad, Geneva, Zug e Turitg. Auters chantuns, sco per exempel il chantun Sursilvania, han ina part fitg pitschna (G3). Il chantun Appenzell Dadens n'ha insumma nagin territori da caracter urban.

Midadas envers la definiziun da l'onn 2000

L'anteriura definiziun da las aglomeraziuns e da las citads isoladas da l'onn 2000 è vegnida fatga a partir d'ina idea fundamentala sumeglianta sco quella descritta qua, ha però duvrà autras unitads da datas, auters criteris ed autras valurs minimalas. Plinavant existiva ella mo da trais categorias (citad centrala d'ina aglomeraziun, outra vischnanca d'aglomeraziun e citad isolada). Las differenzas tranter las definiziuns 2000 e 2012 sa basan sin il svilup da la populaziun e da las plazzas da lavur, ma er sin in'adattaziun da la metodica. Perquai èsi admiss mo en ina moda e maniera restrenschiada da far cumparegliaziuns, il plitgusch anc sin il plaun da las aglomeraziuns.

Cumpareglià cun la definiziun 2000 datti l'onn 2012 en total in'aglomeraziun main. Quatter aglomeraziuns da la definiziun 2000 perdan lur status (Burgdorf, Sviz, Stans, San Murezzan), perconter survegnan quatter autras quest status: Altdorf, Glaruna, Martigny e l'aglomeraziun transcunfinala da Bad Säckingen (DE) – Stein. Ultra da quai vegn l'aglomeraziun da Wetzikon-Pfäffikon integrada en l'aglomeraziun da Turitg.

Populaziun tenor tips da territori e tenor chantuns G 3

¹ Populaziun residenta permanenta 2012

T1 Tipologia dal territori

	Categoria da vischnanca				
	vischnanca centrala d'aglomeraziun	vischnanca da la zona enturn in'aglomeraziun	vischnanca cun in'orientaziun multipla	vischnanca centrala ordaifer l'aglomeraziun	vischnanca rurala senza caracter urban
Tipologia dal territori					
Agglomeraziun	X	X			
Center (entaifer ed ordaifer l'aglomeraziun)	X			X	
Vischnancas da la zona enturn in'aglomeraziun e cun in'orientaziun multipla		X	X		
Territori da caracter urban	X	X	X	X	
Territori rural senza caracter urban					X

Funtauna: UST

© UST, Neuchâtel 2014

territori da caracter urban (tranter auter vischnancas en il conturn da San Murezzan). Ultra da quai han in pèr vischnancas midà en in'otra aglomeraziun.

Ordaifer las aglomeraziuns han 290 vischnancas che valevan fin ussa sco vischnancas ruralas midà lur status a vischnancas cun in'orientaziun multipla. 34 vischnancas ch'èn stadas classifitgadas fin ussa sco vischnancas ruralas èn daventadas vischnancas centralas ordaifer las aglomeraziuns; per exempel Porrentruy, Sarnen, Murten, Payerne e Döttingen-Böttstein.

Nova definiziun da las citads statisticas

La definiziun vertenta da la citad statistica sa basava sin ina grondezza da vischnanca da 10'000 abitants. En ina vischnanca nova ch'è vegnida creada sin basa da fusiuns pon viver senza auter passa 10'000 abitants, repartids dentant sin bleras fracziuns pitschnas senza in center. Perquai na basta il dumber d'abitants betg pli per caracterisar ina vischnanca sco citad. Ina vischnanca che ademplescha sin ses territori communal ils medems criteris sco ils centers (spessezza e dumber d'abitants – incl. equivalents per pernottaziuns – e plazzas da lavur en in territori coerent) vegn perquai designada sco «citad statistica».

Cun la nova definiziun sin basa da criteris da spessezza èn l'onn 2012 vegnidas determinadas 162 citads statisticas. En questas citads statisticas abitavan 47% da la populaziun e sa chattavan 64% da las plazzas da lavur. Per cumparegliar devi tenor la definiziun vertenta 119 vischnancas cun dapli che 10'000 abitants (tenor la dumbraziun dal pievel da l'onn 2000). Quellas èn vegnidas designadas da quel temp sco citads.

Applicaziun

Nomenclaturas territorialas sco quella dal territori da caracter urban servan principalmain a cumparegliar datas statistics tenor differentas categorias da vischnancas. Savens vegnan er fatgas analisas davart da las votaziuns e las elecziuns cun agid da tals tips da territori. Cun l'actualisaziun da la nomenclatura succedida ussa po vegnir giuditgada l'urbanisaziun actuala en il territori per lung da l'axa dal temp. Categorias da vischnancas pon però er servir a l'administraziun ed a la politica sco med d'orientaziun.

Observaziuns sunter las fusiuns e perspectives

Vischnancas ch'èn pertutgadas da fusiuns u da mutaziuns ston vegnir categorisadas da nov en l'avegnir. En tals cas vegn l'UST a determinar da nov l'appartegnientscha al territori da caracter urban, sin basa da las datas duvradas l'onn 2012. Il resultat correspunda alura a la situaziun, sco sche la vischnanca fiss gia stada fusiunada l'onn 2012.

Zonas d'abitadi e lur infrastrukturas sa midan en il decurs dal temp. Perquai èsi tenor l'avis da l'UST raschunavel da controllar l'appartegnientscha al territori da caracter urban en intervals da circa 10 onns e da calcular eventualmain da nov.

Definiziun da las categorias dal territori da caracter urban

Aglomeraziuns èn gruppas da vischnancas cun tut en tut passa 20'000 abitants (cun resguardar equivalentamain las pernottaziuns). Aglomeraziuns pon er esser transcunfinalas. In'aglomeraziun consista en general d'in **center d'aglomeraziun** e d'ina **zona enturn in'aglomeraziun**. Mintga center d'aglomeraziun consista d'ina zona coerenta (**zona centrala**) da cellas da raster d'ina grondezza da 300 x 300 m che han ina spessezza d'almain 500 abitants (incl. equivalents da las pernottaziuns) plus personas occupadas (abrevià APO) per km². Ina zona centrala sto avair a medem temp almain 15'000 APO. Mintga zona centrala ha ultra da quai in center cun ina spessezza da passa 2500 APO per km² ed ina grondezza minimala da 5000 APO.

Vischnancas, da las qualas il APO sa chatta per passa 50% en ina zona centrala vegnan designadas sco **vischnancas centralas d'aglomeraziun**. Las singulas vischnancas d'ina zona centrala furman ensemen il center da l'aglomeraziun. Tar ils centers d'aglomeraziun vegni differenzià tranter centers principals e **centers secundars** (satellites). Ils centers secundars han las medemas caracteristicas sco ils **centers principals**, èn però – pervia da las personas, che penduleschan a la lavur – colliads funcziunalmain cun in auter center pli grond (center principal). En quest connex sto la part da pendularis importar almain 26,67%. Ils centers principals ed ils centers secundars fan part da la medema aglomeraziun. Ultra da quai vegnan cumpliads ils centers che han in dumber cumparegliabel d'abitants e da piazzas da lavur e che han cunfins cuminaivels ad in center d'aglomeraziun. La **ciudad centrala** d'ina aglomeraziun correspunda a la vischnanca centrala che ha ils pli blers APO.

Tar la **zona enturn in'aglomeraziun** tutgan tut las vischnancas ch'èn colliadas funcziunalmain cun il center. Ina vischnanca vegn quintada tar la zona enturn in'aglomeraziun, sche passa in terz da las personas occupadas lavura en ina da las vischnancas centralas.

D'ina **vischnanca cun in'orientaziun multipla** sa tracti, sche passa in terz da las personas occupadas (registradas al lieu da domicil) lavura en vischnancas centralas dad almain

duas differentas aglomeraziuns. Il flux da pendularis en las vischnancas centralas dad in'aglomeraziun sto in quest connex represchentar almain in quindeschavel da las personas occupadas. Vischnancas cun in'orientaziun multipla sa chattan ordaifer las aglomeraziuns.

Er ordaifer las aglomeraziuns pon singulas vischnancas u vischnancas cunfinantas ademplir ils criteris da spessezza per in center, ma tuttina betg cuntanscher la grondezza minimala d'ina aglomeraziun. Sch'ina valur minimala da 12'000 APO en la zona centrala sco er d'almain 14'000 APO sin tut il territori da las vischnancas pertutgadas vegn surpassada, vegnan ellas designadas sco **vischnancas centralas ordaifer las aglomeraziuns**.

Ina descripciun detagliada da las definiziuns sa chatta en il rapport explicativ sut: www.statistik.admin.ch → Regional → Statistische Grundlagen → Räumliche Gliederungen (disponibel unicamain en tudestg, franzos e talian) Là pon er vegnir consultadas las appartegnentschas da las singulas vischnancas a las categorias territorialas.

Datas duvradas

Per las vischnancas svizras (cun il stadi dal 1.1.2014) sa basa la definiziun sin las suandantas datas:

Criteri	Funtauina
Populaziun	UST, statistica da la populaziun e da las chasadas (STATPOP) 2012
Occupaziun	UST, statistica da la structura d'interpresas (STATENT) 2011
Pernottaziuns	UST, statistica d'alloschament (HESTA) 2010/2012
Fluss da pendularis	BFS, STATPOP e STATENT 2011 (colliadas)

III. 3: Categorias da vischnancas dal territori da caracter urban

